

Göngur og hangikjöt

– et feltarbejde i islandsk landbrug 1999

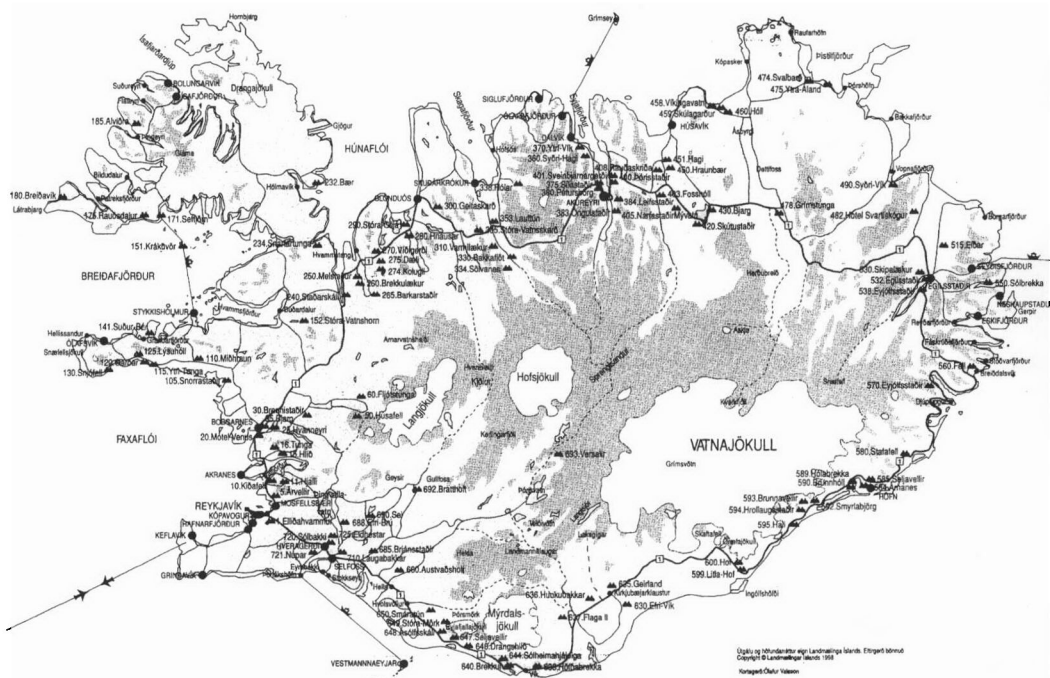
Af Marie Riegels og Bobo Krabbe

Vi står på Kaffibarrin – en af Reykjaviks hotte barer. Det er aftenen inden vi flyver til Vopnafjörður. Vi er faldet i snak med to unge islandske forretningsmænd. Snakken går om vores videre tur i Island, om vores forestående tre ugers ophold på en gård i Vopnafjörður. Deres ansigter er uforstående, de stirrer vantro på os. Med et udbryder den ene: »Why Vopnafjörður, that's the most shitty place«(1).

I retrospektiv står denne indgangsreplik rammende for Vopnafjörður. Et var, at vi i tre uger i Vopnafjörður arbejdede med dyre-ekskremitter. Et andet er, at for unge islændinge er livet i de isolerede landbrugssamfund langt fra det moderne samfunds muligheder. Vi vil i denne artikel fokusere på det landbrugssamfund i forandring, som vi mødte. Et landbrug, der i dag ikke længere er Islands vigtigste erhverv. De gamle landbrugstraditioner står på vippen til et fald ud i glemslen og økonomisk bliver det sværere for landbruget at klare sig uden subsidier. For landmænd såvel som for hele den islandske befolkning hersker der en stolthed over for nationen, sproget, traditionerne og historien. Det islandske samfund ændrer sig meget i disse år og den moderne islandske stolthed har forandret sig. Islændingene i dag er orienteret mod byen og verden udenfor det islandske samfund.

Vopnafjörður og hverdagens gang

Slås en streg diagonalt gennem Island med afsæt i Reykjavik i det sydvestlige hjørne, er det modsatte punkt Vopnafjörður. Det er ikke mange islandsrejsende der lægger deres rute forbi dette område, da Vopnafjörður er fjerntliggende og isoleret. I området, Vopnafjörður Herred, bor der ca. 900 mennesker. Heraf bor ca. 700 i Vopnafjörður og ca. 200 fordelt på områdets 40 gårde (2). For islandsrejsende er det kun lidenskabelige laksefiskere, der kender til området for dets store lakseflod Hofsá. Floden løber som en opdeler gennem Vopnafjörðurdalen, hvor gårdene langs flodens bredder hver

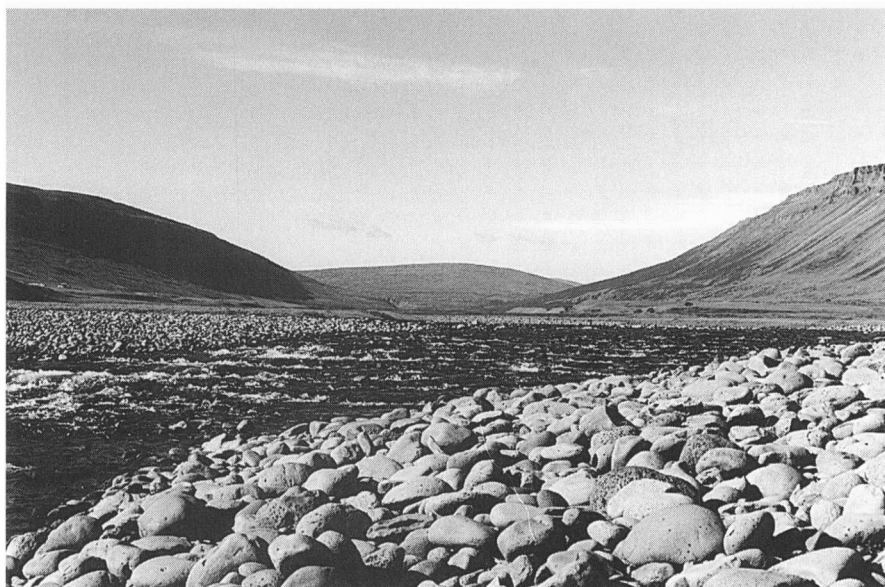

Vopnafjörður ligger isoleret i det nordøstlige hjørne af Island.

ejer dele af den. I dag sikrer floden landmændene en fast årlig indtjening, idet floden er lejet ud til et engelsk fiskekonsortium. Førhen havde det at eje en del af floden betydning for landmændenes ernæring, da de herved fik varieret deres kost med fisk.

Landskabet i Vopnafjörður er storslået, smukt og til tider barskt. Længs floden Hofsá breder der sig et vildtvoksende, tuet og fugtigt lavland, der kun er ideelt for græssende får. På hver side af Hofsá, bag græsmarker og gårde rejser der sig fjelde, som selv i sommermånederne er sneklædte på toppen. Vejrliget er, som det generelt er i Island, meget omskifteligt. Fra at nyde solens varme stråler, skifter vejret på sekunder til regn, storm eller tilhængende tyk tåge.

Vores hverdag i Vopnafjörður stod i landbrugsarbejdets tegn. Fra tidlig morgen til sen eftermiddag var alle på gården beskæftiget med arbejdet med dyr og i græsmarkerne. Arbejdet blev kun afbrudt af kaffepauser og frokost. Typisk efter en arbejdsdag red vi en tur, dels for vores egen fornøjelses skyld, og dels for at få hestene i form til den nærtforestående fåresamling, *göngur*.

Laksefloden Hofsa, Vopnafjörðurs guldåre.

Ofte blev aftenerne tilbragt i den nærliggende *heitur pottur* (varm kilde) (3), for islændingene ynder det varme vand om, såvel som i halsen. Badekultur og brændevin er en del af det rekreative liv for islændinge. I Vopnafjörður ligger bade faciliteterne mellem fjeldene lidt afsides ved en brusende flod. Stedet har ingen elektricitet og efter mørkets frembrud oplyses omklædningsrum alene af medbragte stearinlys. Bade faciliteterne består af en swimmingpool og en *heitur pottur*, hvor vandet ligger mellem 37-45 graders varme. Det er i dag ukompliceret at komme kørende til den varme kilde, men førhen, hvor transporten var på hesteryg, var det ikke en hyppig foreteelse. Mange folk fra Vopnafjörður benytter sig af faciliteterne i dag, og i *heitur pottur* bliver der udvekslet sladder og nyheder. Det sociale samvær samler sig også ofte omkring brændevin. Dette trods Islands restriktive alkoholpolitik, hvor alkohol kun sælges dyrt fra særlige statskontrollerede butikker. Flere laver deres egen brændevin, som ofte bliver serveret sammen med kaffe når gæster kommer på visit eller bliver medbragt til fest. I Vopnafjörður stødte vi flere gange på hjemmelavet brændevin, hvilket ikke alene skyldes det høje prisniveau på alkohol, men også at der ikke i Vopnafjörður var mulighed for at købe alkohol. Nærmeste indkøbsmulighed af alkohol ligger ca. 90 kilometer væk.

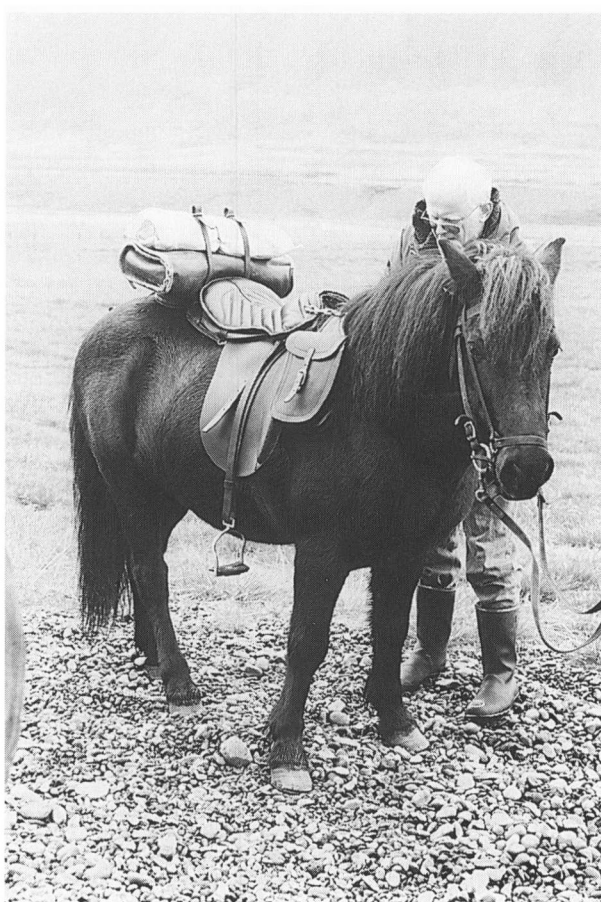
Landbruget før og nu

Landbrug var førhen det vigtigste erhverv på Island. Dette til trods for, at Island ikke er et ideelt landbrugsland, i den forstand, at det på grund af klimaet er umuligt at dyrke korn. Den eneste form for opdyrkning af jorden er græsavl, der har krævet jævning og dræning af det oprindelige meget tuede og fugtige lavland. Og i dag er det kun 1% af landets samlede areal, der opdyrkes. I øjeblikket eksperimenteres der med at udvikle kornsorter med en modningstid passende til det islandske klima. Islandsk landbrug er derfor indtil videre kun velegnet til animalsk produktion. Typisk er den animalske produktion fra køer og får. Den primære indtjening kommer fra oksekød og komælk, da staten subsidierer med 50 % af prisen pr. liter komælk. Derimod ligger priserne på fårekød meget lavt og uld er ikke til at afsætte. Animalsk nicheproduktion bliver mere og mere forekommende og vi mødte landmænd, der havde specialiseret sig i mink- og sølvkræveavl, samt edderdunsfjerproduktion. Det islandske landbrug er alligevel meget afhængig af statens subsidier. Da Island ikke er medlem af EU, er det den islandske stats subsidier til landbruget, der sikrer den enkelte landmands eksistens.

Det gamle landbrugserhverv har været centralt i den nationale selvforståelse. Landbruget fik under nationalismens højdepunkt i 1800-tallet en kraftig historisk legitimering og blev herefter en central del af den islandske identitet. Førhen var landbruget »den rette måde at leve på«, men med den nationale vækkelse blev det »den rette islandske måde at leve på«. Det var det ægte, traditionsrige og oprindelige erhverv, eftersom de første norske bosættere i Island menes at have været landmænd. I dag er billedet blevet ændret. Landbruget beskæftiger kun 11% af befolkningen, har ringe indtjening og gamle traditioner mister mere og mere deres betydning og funktion (4).

Göngur

Årets fåresamling i Island, *göngur*, har gennem generationer været en af de mest betydningsfulde traditioner indenfor landbruget, men i dag giver traditionen ikke længere mening. *Göngur* finder altid sted i den anden weekend af september over hele Island. På førstedagen rider de lokale landmænd, med meget sparsom oppakning, ligegyldig vejr og vind, af sted op i højlandet til en afsides hytte. På denne udtur har de masser af brændevin med og de drikker sig som regel godt berusede. Fremme ved hytten tilbringes aftenen med at fortælle gode historier og anekdoter. De følgende dage rides der gennem området og fårene drives dag for dag nærmere mod gårdene i dalen. Atter tilbage i dalen bliver fårene sorteret i et foldsystem, således at

*Gjorden spændes
inden der rides af sted
på årets göngur.
Hesten transporterer
den sparsomme op-
pakning, der består af
et tæppe, regntøj,
mad og drikke.*

de enkelte gårdes får sorteres i separate folde. Fårene kendes fra hinanden på deres øremærker. Alle fåreejerne skal stadig i dag stille hest og mand til rådighed til den årlige göngur.

I ugerne op til göngur blev der på tv vist indslag med hyldestsange og historiske klip fra tidligere år. Og vi fik fortalt flere historier fra den lokale göngur. En af de beretninger vi fik fortalt omhandlede manden fra nabogården. Under en göngur midt om natten i den afsides hytte, havde han fået alvorlig høj feber. Hans tilstand blev time for time forværret og det blev alle i hytten klart, at lægehjælp var den eneste udvej. Da dette var før mobiltelefonens tid, blev en mand sendt ned i dalen efter hjælp. Vejen til hytten er kun fremkommelig på hesteryg eller til fods og svær fremkommelig i mørke. Derfor blev den syges mands bror, Kæmpen, tilkaldt. Han kendte vejen selv

Da vi så de tre mand ride af sted på årets göngur var det tanken om hvordan det havde været, der gjorde synet fascinerende.

i mørke og var den eneste der var stærk nok til at bære den syge ned til dalen. Det var en farefuld præstation igennem stejle kløfter og dybe floder, men alt endte godt. En anden beretning var om et spøgelse, der florerede omkring den afsides hytte. Det blev fortalt at spøgelse var den hvileløse sjæl fra en mand, der under en tidligere göngur for vild i tågen og omkom nær hytten. Spøgelse var blevet set af flere, som betegnede det som et venligt spøgelse. Kæmpens bedrift og beretningen om spøgelse er blevet til en del af de historier, der fortælles år efter år. Helte- og sagnomspundne beretninger som disse, er med til at skabe forventninger og forestillinger omkring göngur.

I dag har göngur ingen økonomisk betydning for det islandske landbrug. Mange har stadigvæk får på gårdene, dog er antallet støt faldene, idet priserne på fårekød og uld er meget lave (5). Den islandske hest findes ligeledes på mange gårde, men har ikke længere sin daglige funktion i landbruget eller som transportmiddel. Hestene bruges kun til fåresamlingen en gang om året. Det at have hest i Island er mere blevet en fritidsinteresse end en nødvendighed, og mange landmænd ser det at holde hest som en unødvendig udgift. Udfra rationelle økonomiske overvejelser er der ikke megen

logik i at have får og heste længere. Forklaringen på hvorfor landmændene stadig har får og heste skal søges i de traditioner, der findes omkring dyrene. Traditionerne giver form til den kollektive hukommelse af fortiden; det er minderne i ord og handling (6). Det er netop den kollektive hukommelse, der legitimerer *göngur*. I dag bliver *göngur* mest legitimeret af ord om hvordan det har været og mindre i reel handling. Til det *göngur* vi oplevede skulle der have deltaget elleve mand. Kun tre stillede på første dagen og fire tilsluttede sig senere, men de blev aldrig de elleve de skulle have været til denne handling.

En tradition er ikke et statisk begreb, men en proces, der over tid kan ændre form og betydning. Hermed kan en tradition splittes op i flere komponenter for at forstå traditionens indhold på et givet tidspunkt (7). En tradition skal have en mening og betydning for en given kultur, for at opretholde sin legitimitet og undgå at gå tabt. *Göngur* har ikke længere nogen betydning for landbrugets økonomi og er ikke i sin form tilpasset det moderne islandske landbrug. Derimod kan traditionerne omkring *göngur* måske overleve med ny betydning, som attraktion for den stigende turisme. Opbakningen omkring *göngur* svinder år efter år og landbruget har svært ved at legitimere denne gamle tradition. Det nye landbrug har andre vilkår og har ikke brug for traditionen længere. Hvert forår lukkes fårene stadigvæk ud i højlandet, men fåresamlingen bliver mere og mere problematisk og erindringerne omkring *göngur* kan næppe puste liv i begivenheden. Da vi så de tre mand ride af sted på årets *göngur* var det tanken om hvordan det havde været, der gjorde synet fascinerende.

Hangikjöt og skyr

Indtagelse af måltiderne gav mulighed for at iagttage sfæren mellem det private og det sociale liv (8). Vi oplevede valget af, hvad der blev spist, hvordan maden blev tilberedt og, hvorledes de lokale bordmanérer var. Som udenlandske gæster blev vi ofte præsenteret for valget af de traditionelle retter ved spisebordet. Det er således kød fra landbruget, Islands tidligere hovederhverv, der leverer produkterne til den traditionelle mad. Gradvist fra slutningen af 1700-tallet blev det danske handelsmonopol ophævet, hvilket muliggjorde import af korn, sukker, salt, kaffe m.m.. De nye produkter blev tilgængelige for islændinge, hvis daglige kost ellers bestod af animalske produkter og fisk. Men fisk blev før det 20. århundrede betragtet som fattigmandskost, da fiskeri ikke var et stort erhverv og samfundsmæssigt af lavstatus (9).

På landet er madtraditionerne i den grad præget af selvforsyning. Dagligkost er frisk fanget fisk, lammekød, oksekød, mælkeprodukter lige fra stal-

den og frisk plukkede bær. Det »globale køkken« er dog trængt mere og mere ind i madvanerne. I det lokale lille supermarked står produkter som salsa, pesto og couscous på hylderne. Vi blev præsenteret for traditionelle retter så som; *hangikjöt*, kogt lever- og blodpølse med nærende fedtklumper og *skyr*. *Hangikjöt* er røget og derefter kogt lammekød – røget på tørrede fåreekskremitter, hvilket giver kødet en karakteristisk lugt og smag. *Hangikjöt* serveres med kogte kartofler, hvid sovs og grønne dåseærter. Dette tilbehør går igen til alle traditionelle kødretter. *Skyr* er et surmælksprodukt, der serveres som *skyruppe* eller rørt op med flødeskum, sukker og dekoreres gerne med blåbær.

De traditionelle islandske retter er præget af, hvad der var muligt fra naturens side. Islændingene måtte således førhen klare sig med det forhåndenværende, da importerede varer var meget dyre, det skal hermed dog ikke udelukkes at smag og vane har været centrale kriterier for kostens indhold. For eksempel blev sild ikke før langt op i 20. århundrede betragtet som menneskelig føde. Sild blev dog fanget allerede fra midten af 1800-tallet, men blev kun brugt som madding og foder til køer (10). Generelt har kostvanerne ændret sig til mere »globale« retter efter at Islands økonomi i de sidste 30 år har haft et opsving. I kølvandet på det økonomiske opsving fulgte også den teknologiske udvikling, der har gjort det muligt at udnytte geotermisk aktivitet til drivhusopvarmning og dermed dyrkning af frugt og grønsager (11). De traditionelle retter bliver i dag serveret ved særlige lejligheder og ikke længere som hverdagskost. Med andre ord bliver de traditionelle retter i dag serveret i erindringen om tidligere tider. For ved at spise fortiden, bliver islændinge ved med at fejre sig selv – i fortiden (12).

Den danske indflydelse

Selvom det er mere end 50 år siden, at Island blev en selvstændig nation løst fra personalunion med Danmark, oplevede vi, at danske spor stadigvæk kan ses i den islandske kultur. Islændingene lærer først og fremmest stadigvæk dansk i skolen. Men fra at have været islændingens første fremmedsprog, er dansk i dag andet fremmedsprog til fordel for engelsk. Danskundskaberne bliver for de yngre generationer lavere prioriteret. Dog fordrer videregående uddannelser stadig en vis kunnen i de skandinaviske sprog, da mange islændinge tager til norske, svenske, finske eller danske universiteter for at studere de fag, der ikke udbydes på Island. Den dalende interesse for det danske sprog er Anders And en populær forklaring på. Indtil 1982 blev Anders And ikke udgivet på islandsk, og det var nødvendigt at lære dansk, for ikke alene at læse tegneserien i billeder (13). Det engelske

sprog er i dag langt mere dominerende, og det skyldes særligt den engelske dominans indenfor film- og musikindustrien og Internet, som ca. 75% af den islandske befolkning har adgang til.

De danske spor skinner ikke alene igennem i kendskabet til det danske sprog. I Vopnafjörður oplevede vi også, at mange har bånd til Danmark gennem videregående uddannelse, familie og venner, og Danmark er et rejsemål for de fleste mindst en gang i livet. Den dansk-islandske historie, der løber over 500 år, beskrives af islændinge som den mørke periode, hvor det danske herredømme betød at Island ikke udviklede sig, dog kun i forhold til de daværende danske handelsinteresser. Islændernes syn på danskerne i dag er alligevel langt fra negativt. Islænderne fokuserer i dag på Islands selvstændige historie før såvel som efter det danske herredømme. Islænderne har et usædvanligt godt kendskab til Danmarks historie og aktuelle situation. Den fælles referenceramme kendetegner blandt andet personer lige fra Christian X, Mads Skjern fra tv-serien Matador, Dronning Margrethe II til popsangeren Thomas Helmig.

Islands tid under Danmark har været med til at fostre den stærke nationale tanke i Island. Fra midten af 1800-tallet startede den nationalistiske bevægelse blandt unge intellektuelle islændinge i København. De legitimerede deres nationalitet ved at kontrastere sig til Danmark (14). Det blev vigtigt at hævde, hvad der var ægte islandsk, dvs. at gå tilbage til tiden før den danske underlæggelse. Islænderne ville nu identificere sig med sagafolket og deres æresbegreb. Løsrivelsen fra Danmark var en langsommelig proces. I 1918 fik Island sin selvstændighed, men forblev i personaleunion med Danmark og først i 1944 var det muligt for Island at opsigte personaleunionen med Danmark. Island blev nu en selvstændig republik.

»Sagafolket«

Folk vi mødte var generelt stolte af at være islændinge. Stoltheden lå forankret i den islandske historie, i sagaerne, i sproget, i islændernes evne til at bevare deres selvværd trods Danmarks dominans i mere end 500 år, og i islændernes overlevelsessevne trods det til tider meget barske klima. Stoltheden er ikke til at se adskilt fra landets indarbejdede nationalisme. Vi oplevede flere gange, at det var vigtigt for den enkelte landmand at understrege sit lands selvstændighed og uafhængighed af statslige fællesskaber som EU. Det er vigtigt at fremhæve, at landet Island står alene og klarer sig godt alene. En Gallup-undersøgelse fra 1990 bekræfter det islandske fænomen, idet undersøgelsen kommer frem til, at islænderne er mere stolte af deres land end noget andet folk i Europa (15). Det er historien, der legitimerer deres selvforståelse og kærlighed for landet. Tiden under dansk dominans blev

et springbræt for den nationale bevægelse, og middelalderens sagaer blev de autentiske rødder for de »nye« islændinge. Fortiden blev en metafor for fremtidens idealer og grundlaget for at kunne definere sig selv i modsætning til danskerne (16).

Særligt de islandske sagaer, de middelalderlige manuskripter, der beskriver historiske eller personlige beretninger om landnamstiden (17), har været centrale artefakter i nationaliseringsprocessen. I sagaerne findes idealerne for den enkelte islænding og idealet om at Island genfandt sig som selvstændig nation. For denne realisering står skriftsproget som et vigtigt element og det var det nationalisterne særligt kredsede om. Det dominerede princip blev at etablere et rent islandsk skriftsprog, et skriftsprog med afsæt i det norrøne sagasprog. Denne sprogbevidsthed som en indikator for nationalt tilhørsforhold kendes i Island fra før Danmarks herredømme. I et manuskript skrevet mellem år 1125 og 1175 af en anonym islænding, refereres der gentagende gange til »vores sprog« (*vár tunga, vårt mál*) som modsætning til det norrøne sprog. Det var dog først omkring 1780 at purismen blev en etableret doktrin og et vigtigt våben i den nationalistiske kamp mod Danmark (18). Og i dag vedholdes denne purisme når nye ord fra andre sprogstammer trænger sig ind i sproget. Det islandske sprog udvikles ved at genbruge gamle ord, frem for at opfinde nye. Eksempelvis kan nævnes ordet *computer*, der på islandsk hedder *tölva*, hvilket er sammensætningen af *töl* = tal og *völva* = spåkone.

I islændingenes selvforståelse ligger en forestilling om, at alle i det islandske samfund er lige. Det er en forestilling som i det moderne islandske samfund mere beror på en myte end en sandhed. Med nationalismens frembrusen i 1800-tallet, blev der ikke fokuseret på den sociale og økonomiske ulighed blandt islændingene, men på forskellen mellem danskere og islændinge. Islændingen opfattede det islandske samfund som homogent og eventuelle forskelle lå hos det enkelte individ. Individualisme og frihed blev centrale begreber i lighedsopfattelsen. Sproget har også en betydning for lighedsopfattelsen, i og med, at der ikke findes termer, der direkte beskriver klasseforskel. Det har hermed ikke været muligt at have et klassebaseret sprog, fordi den islandske ideologi dikterer, at der ikke eksisterer klasser i samfundet. I dag er det nationale projekt en realitet og befolkningen definerer sig nu i forhold til hinanden, hvilket giver et tydeligt differentieret samfund. Men myten om lighed lever stadig og bliver brugt af dem selv til at karakterisere det islandske folk (19). Lighedsopfattelsen øger den nationale stolthed og individets egen stolthed er her vigtig for denne realisering. Fra sagaerne kendes ære og stolthed som dydige idealer for et menneske. Disse idealer blev med den nationalistiske bevægelse genoplivet og indpodet i islændingenes måde at opfatte sig selv på.

Det erhverv som nationalisternes islændingene har været stolte af, har været landbruget. Landbruget var det erhverv, der formåede at gøre det muligt at overleve i Island. Men i dag, hvor flere og flere flytter fra de rurale egne og til det urbane mistes tilknytningen til landbrugserhvervet. Ud af den samlede befolkning på ca. 272.000 bor ca. 106.000 i Reykjavik og stadig flere flytter dertil. Landbrugets betydning er blevet til en historisk konstatering frem for at være det erhverv der føles en tilknytning til og stolthed over. Landbruget som erhverv er ikke længere det, der gør det muligt at overleve i Island. For folk i Island er orienteringen i dag mod byen eller verden udenfor Island. Skellet og den manglende forståelse mellem by og land bliver mere og mere markant. Dette mærkes blandt andet ved, at byens børn førhen ofte blev sendt på landet i den lange sommerferie, hvilket i dag forekommer sjældnere.

Sammenfatning

Mødet med livet i Vopnafjörður viste os, at livet i det isolerede samfund spænder fra at bygge på gamle traditioner til samtidigt, at være en del af en nutidige udvikling. Den nyeste teknologi benyttes i landbruget og blandt andet Internet bruges i det daglige, til at checke landbrugspriser og vejrudsigten med. De gamle landbrugstraditioner eksisterer stadigvæk, men mister mere og mere deres betydning og bliver sværere at holde i hævd. Traditioner som *göngur* har lille opbakning og baseres i dag mest af alt på erindringen. Ligeledes bliver landmandskosten, der betragtes som den oprindelige islandske mad, i dag spist med erindringen om fortiden og dens traditioner. Landmandskosten er ikke længere en vigtig del af den moderne islændings kostvaner.

Den danske undertrykkelse af Island har bevirket den stærke islandske nationalfølelses opståen. Det var nødvendigt at kontrastere sig til Danmark og markere sig som islænding. Men den dag i dag har islændingene stadigvæk et stort kendskab til Danmark, dets sprog og historie, trods deres umiddelbare afstandstagen til den danske underlæggelsestid.

I den nationale selvforståelsesproces blev landbruget forherliget som det stolte islandske erhverv. Landbruget er unægtelig det oprindelige erhverv og har i kombination med fiskeriet gjort det muligt at overleve i et land med så ekstrem natur. Men nu, hvor interessen og forståelsen for landbruget er svindende, mister de gamle landbrugstraditioner deres rodfæste. Og uden funktionel tilpasning, kontinuitet og identitet, er det svært at overlevere en tradition til kommende generationer.

Noter:

1 I august 1999 var vi med overbygningsstuderende fra etnologi på studietur til Island. Efter studieturen havde vi arrangeret et tre ugers arbejdsophold på en islandsk gård i Vopnafjörður. Det var en større gård med godt 30 malkekøer, 800 minktæver, ca.150 får og 2 islandske heste. Vores arbejde bestod i at sprede komøg, muge ud hos mink, ride og på anden vis indgå i det daglige arbejde og liv. 2 »Sveitir og jarðir i Múlapingi« (1995, bind 5). Det er almindeligt forekommende, at flere generationer og familier bor på samme gård. 3 Som følge af den store vulkanske aktivitet på Island, findes der flere varme kilder end noget andet sted i verden. Den geotermiske aktivitet udnyttes i dag af industrien og til badefaciliteter i de fleste beboede områder. 4 Den islandske befolkning er procentvis beskæftiget i følgende erhverv: 20% i fiskeri, 35 % i handel og service, 11% i landbrug og 30 % i industri og håndværk (oplyst af den Islandske Ambassade, 1999). 5 I 1980 fandtes der i Vopnafjörður Herred 12.764 får og i 1990 fandtes der 10.182 får, og antallet af får er stadig faldende. »Sveitir og jarðir i Múlapingi« (bind 5, 1995). 6 K. Hastrup (1998) s. 81. 7 Honko/Löfgren (1981). Honko skriver om følgende komponenter: indvandring, indlæring, tilpasning, traditionsmorfologisk tilpasning, funktionel tilpasning, økotypisering og økotype, produktion og optræden, anvendelse, variation, distribution, kontinuitet og identitet, udvikling og at gå tabt. 8 Douglas (1977, bind 2) s. 96. 9 Guðmundur Jonsson (1998, vol.46) s. 25-26. 10 Guðmundur Jonsson (1998, vol.46) s. 40. 11 På sydvest Island ved byen Hvergerði udnyttes områdets geotermiske aktivitet til opvarmning af mange drivhuse. Og byen er blevet Islands centrum for blomster-, frugt- og grønsagsdyrkning. 12 K.Hastrup (1998) s. 103. 13 Ifølge samtale med Egmont forlaget, Reykjavik. 14 Durrenberger (1996) s. 186. 15 T. Lacy (1998) s. 9. 16 K. Hastrup (1990) s. 120. 17 Landmanstiden er perioden, hvor nordboerne bosætter sig i Island, fra år 874-930. 18 Gisli Pálsson (1989) s. 122. 19 Broddason og Webb (1975) s. 49-62, Durrenberger (1996) s. 171-190.

Litteraturliste:

- Broddason, Þorbjörn og Webb, Keith: On the Myth of Social Equality in Iceland. Acta Sociologica vol.18 no 1. Munksgård 1975. s. 49-62.
- Durrenberger, E. Paul: Images of Contemporary Iceland. University of Iowa Press 1996. s. 171-190.
- Halfdanarson, Guðmundur: History of European Ideas. 1995. s. 763-779.
- Hastrup, Kirsten: A place apart. Clarendon Press Oxford 1998. s. 81-110.
- Hastrup, Kirsten: Island of Anthropology. Studies in past and present Iceland. Odense University Press 1990. s. 103-122.
- Honko, Lauri och Löfgren, Ovar: Tradition och miljö. Liber Läromedel Lund 1981.s. 9-63, 95-134, 235-260.
- Jonsson, Guðmundur: Changes in Food Consumption in Iceland 1790-1940. Scandinavian Economic History Review vol.46 1/1998, s. 24-41.
- Jonsson, Guðmundur: Institutional Change in Icelandic Agriculture 1780-1900. Scandinavian Economic History Review vol.XLI 2, 1993. s. 101-128.
- Lacy, Terry G.: Ring of seasons, Iceland – it's culture history.The University of Michigan Press 1998.
- Pálsson, Gisli: The Anthropology of Iceland. Durrenberger og Pálsson (red). University of Iowa Press 1989. s. 121-139.
- Pálsson, Gisli: Beyond Boundaries. Understanding, Translation and Anthropological Discourse. Oxford 1993. 117-139.
- Sveitir og jarðir i Múlapingi. Bukolla, Island 1995, bind 5. s. 24-85.
- Wieland, Darryl: The Anthropology of Iceland. Durrenberger og Pálsson (red). University of Iowa Press 1989. s. 19-38.

Summary

Göngur and hangikjöt – fieldwork in Icelandic farming, Autumn 1999

The subject of this article is the present Icelandic farming culture, seen in the light of history and traditions, national movements during the Danish domination, and of modern Icelandic society. The article is based on fieldwork, participation and observation in the small isolated community of Vopnafjörður. Our fieldwork can be perceived as snapshots where things often tend to appear in a process of transition, and this in fact was how we experienced it.

Historically, farming has been the most important occupation in Iceland, although the harsh natural conditions and climate have never been ideal for agriculture. Farming in Iceland has therefore been based on animal production alone, and today has to be heavily subsidized by the government to survive.

During the flourishing of nationalism in the 19th century the farming culture became the core issue in national identity. Farming was conceived as the original, pure occupation. This idyllic picture has changed, and today only 11 per cent of the total Icelandic population of 272,000 is occupied in agriculture. Farming has a low economic value, and the old traditions of the farming life are little by little disappearing.

One annual tradition we encountered was sheep-gathering, *göngur*. Every year during the second weekend of September, all farmers ride out into the highlands on horseback to gather sheep. Many stories are told about this event, which is broadcast on television as one of the proud Icelandic traditions. However, this tradition has no actual function today, since sheep and horses are no longer important for farming, as the prices of both beef and lamb are very low. *Göngur* is still a reality, even though there is little support for farmers today. *Göngur* is today practised most in memory of the way things once were.

The same thing is happening to the food tradition. Old traditional dishes, which are mainly made of agricultural products, are disappearing. As foreign guests, we were offered traditional Icelandic food: *hangikjöt* – lamb smoked over sheep excrement and boiled, and boiled blood and liver sausage. As with the tradition of sheep-gathering, the taste of the food is more the taste of the memory. One could say that by eating the past the Icelanders continue to celebrate themselves in the future.

For more than fifty years Iceland has been an independent country that was once under Danish rule (1387-1944). So the Icelandic identity and the strong, keen nationalism are very much based on the contrast with the former Danish domination. But the Danish influence is still a reality, in the sense that Danish is taught at school as a second foreign language. And in Vopnafjörður we met many people who had been to Denmark to visit relatives and friends, or had been there to study at least once. For historical reasons a certain frame of reference is still shared today.

The Icelandic people are proud of their history and of the way they have survived in spite of the harsh climate. They see themselves as a very homogeneous population, and have hitherto contrasted themselves with other people, especially the Danes. Today Iceland is part of modern western culture, and the homogeneous nation as which the Icelanders liked to see themselves has changed. The feeling of pride in farming has changed to an uncomprehending attitude. This can be taken as an indication that farming is an historical occupation and no longer a part of the Icelandic identity. The old farming traditions have had to adjust their function, continuity and identity in order to be passed on to the next generations and to survive in today's modern farming society. Present-day farming in Iceland combines the old traditions and new technology.